

Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет імені Івана Франка

Філософський факультет
Кафедра теорії та історії політичної науки

Бунь Вікторія Вікторівна

**Методичні рекомендації та матеріали для вивчення
навчальної дисципліни**

«МОДЕЛІ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА»

для студентів першого року навчання спеціальності 052 «Політологія»
освітньо-кваліфікаційного рівня «Магістр» (денна форма навчання)

Львів 2022

Затверджено на засіданні кафедри теорії та історії політичної науки
Протокол № 1 від 31 серпня 2022 року

Схвалено Вченою радою філософського факультету
Протокол № 272/7 від 21.09. 2022 року

ЗМІСТ

1. Вступ. Опис навчальної дисципліни	3
2. Мета та завдання, компетентності та результати навчальної дисципліни	4
3. Семестровий план і структура навчальної дисципліни	7
4. Основна та додаткова література навчальної дисципліни	8
5. Теми та зміст лекційних занять навчальної дисципліни	14
6. Теми та зміст семінарських/практичних занять навчальної дисципліни. Література	17
7. Завдання для самостійної роботи з навчальної дисципліни.....	20
8. Кредитно-модульна система оцінювання знань студентів.....	21
9. Розподіл балів, що присвоюється студентам.....	22
10. Контрольні питання для підсумкового контролю (екзамену).....	22

1. Вступ. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		Денна форма навчання
Кількість кредитів – 4	Галузь знань <u>05 «Соціальні та поведінкові науки»</u>	Нормативна по спеціалізації «Політичний маркетинг і менеджмент»
	Спеціальність <u>052 «Політологія»</u>	
Модулів – 1		<i>Рік підготовки:</i>
Змістових модулів – 1		1-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання		<i>Семестр</i>
Загальна кількість годин – 120		2-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3 самостійної роботи студента – 4,5	Освітньо-кваліфікаційний рівень: другий (магістерський)	<i>Лекції</i>
		32 год.
		<i>Практичні, семінарські</i>
		16 год.
		<i>Лабораторні</i>
		0 год.
		<i>Самостійна робота</i>
		72 год.
<i>Індивідуальні завдання: в межах самостійної роботи</i>		
<i>Вид контролю: екзамен</i>		

2. Мета та завдання, компетентності та результати навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна «Моделі громадянського суспільства» – це нормативна навчальна дисципліна внутрішньої спеціалізації «Політичний маркетинг і менеджмент», яка вивчається студентами-магістрами першого року навчання спеціальності 052 «Політологія». Навчальний курс розрахований на 120 години і вивчається у другому семестрі магістратури. Дисципліна є складовою частиною вивчення й освоєння політичного маркетингу та менеджменту рамках відповідної внутрішньої спеціалізації. У структурі годин курсу виокремлено такі складові: лекційні заняття – 32 год.; семінарські заняття – 16 год., самостійні завдання – 72 год.

Навчальна дисципліна «Моделі громадянського суспільства» присвячена вивченню основних теорії громадянського суспільства та практичних моделей застосування теоретичних моделей у національних форматах громадянського суспільства, представлених у різних країнах світу. Курс складається з одного *змістовного модуля*.

Метою вивчення нормативної дисципліни «Моделі громадянського суспільства» є формування у студентів поглибленого розуміння фундаментальних понять і категорій теорії громадянського суспільства, вивчення основних теорії громадянського суспільства та практичних моделей застосування теоретичних моделей у національних форматах громадянського суспільства, представлених у різних країнах світу.

В ході розв'язання поставленої мети студенти очікувано повинні оволодіти категоріальним, термінологічним і понятійним апаратом теорії громадянського суспільства, отримати знання про еволюцію та сучасний стан і перспективи розвитку теорії практики громадянського суспільства. Наслідками вивчення курсу має стати знання про різновиди та моделі громадянського суспільства, практику їх утілення у різних країнах світу у залежності від особливостей політичного режиму.

Завдання курсу:

- сформувані у студентів знання про поняття, структуру, головні інститути та функції громадянського суспільства;
- розглянути особливості розвитку основних концепцій та моделей громадянського суспільства в світовій політичній думці та політичній думці України;
- ознайомити студентів з місцем та роллю громадянського суспільства в різних політичних режимах;
- провести порівняльний аналіз основних моделей громадянського суспільства (на прикладі країн Західної, Центральної та Східної Європи, Північної та Південної Америки);
- прослідкувати становлення та еволюцію вітчизняної моделі громадянського суспільства та її місце у глобальному громадянському суспільстві.

У результаті вивчення навчальної дисципліни «Моделі громадянського суспільства» студент повинен:

знати:

- основні сучасні теоретико-методологічні підходи до розуміння сутності громадянського суспільства;
- еволюцію становлення ідеї громадянського суспільства;
- відмінності між основними типами моделей громадянського суспільства;
- критерії для визначення конкретних моделей громадянського суспільства, особливостей функціонування національних моделей громадянського суспільства, врахування при аналізі їх політичних та етнокультурних ефектів.

вміти:

- характеризувати основні теоретико-методологічні та практичні моделі громадянського суспільства;

- застосовувати спеціалізовані концептуальні знання з політології, що включають сучасні наукові здобутки у сфері професійної діяльності під час здійснення аналізу національних моделей громадянського суспільства, представлених у світовій політичній практиці враховуючи їх політичні та етнокультурні ефекти;
- генерувати, систематизувати, аналізувати, обробляти та порівнювати нові ідеї та наявні знання й інформацію з різних джерел під час дослідження проблем та перспектив розвитку окремих національних моделей громадянського суспільства в різних країнах світу.

Крім того, в результаті успішного проходження навчальної дисципліни «Моделі громадянського суспільства» студент набуде:

Загальні компетентності:

- здатність проводити дослідження на відповідному рівні.
- здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
- здатність вчитися та оволодівати сучасними знаннями.
- вміння виявляти, ставити та розв'язувати проблеми.
- володіння методами вивчення суспільних феноменів, явищ і процесів.

Спеціальні (фахові) компетентності:

- усвідомлення природи та значення політики як специфічного виду людської діяльності та особливої сфери пізнання, включаючи розвиток уявлень про політику та її сучасні інтерпретації.
- критичне осмислення проблем та принципів функціонування та закономірностей розвитку влади та публічної політики, політичних інститутів та процесів, гендерної політики, світової політики та політики окремих країн та регіонів.
- спроможність комплексно використовувати нормативу та емпіричну політичну теорію, методологію політичних досліджень та прикладного політичного аналізу.
- розуміння постмодерного підходу до політики та наукової парадигми, сутності, природи, структури, можливостей і викликів глобальної демократії, суті, особливостей і еволюції формування політичних цінностей у різних типах політичних режимів зокрема на національному і субнаціональному рівнях.
- здатність ідентифікувати й аналізувати явища та різні виміри мультикультуралізму, етнонаціональної політики і моделі громадянського суспільства та їхні політичні й етнокультурні ефекти, а також ефективно управляти етнокультурним розмаїттям.

Програмні результати навчання після вивчення навчальної дисципліни «Моделі громадянського суспільства»:

- Застосовувати для розв'язування складних задач політології розуміння природи та значення політики як специфічного виду людської діяльності та особливої сфери пізнання, включаючи розвиток уявлень про політику та її сучасні інтерпретації, особливостей реалізації влади у різних політичних системах, їх соціально-економічного, історичного та соціокультурного контексту.
- Застосовувати спеціалізовані концептуальні знання з політології, що включають сучасні наукові здобутки у сфері професійної діяльності або галузі знань і є основою для оригінального мислення та проведення досліджень, критичне осмислення проблем у галузі та на межі галузей знань.
- Критично осмислювати принципи здійснення влади та публічної політики, політичних інститутів та процесів, світової політики та політики окремих країн та регіонів.
- Здійснювати управління складною діяльністю у сфері політики, політології та у ширших контекстах, розробляти плани і заходи з їх реалізації, забезпечувати якість освіти, оцінювати ефективність і результативність діяльності.

- Аналізувати політичний процес на підставі постмодерного підходу та засад і методології соціального конструктивізму, розуміння сутності і форм ідеологічного маніпулювання, оперування різними за евристичними цінностями моделями громадянського суспільства, різними політичними цінностями й антицінностями в умовах глобалізації, концепціями, практиками, засадами і моделями політики мультикультуралізму, етнонаціональної політики, управління розмаїттям, конфліктами та перспективами розвитку громадянського суспільства в країнах світу.

3. Семестровий план і структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Денна форма					
	Усього	у тому числі				
л.		п./с.	лаб.	інд.	сп.	
1	2	3	4	5	6	7
Змістовий модуль 1						
Тема 1. Громадянське суспільство: суть, ознаки, основні підходи.	9	2	2	-	-	5
Тема 2. Поняття «моделі громадянського суспільства».	6	2	-	-	-	4
Тема 3. Підходи до класифікації моделей громадянського суспільства	9	2	2	-	-	5
Тема 4. Часові (історичні) та функціональні моделі громадянського суспільства.	6	2	-	-	-	4
Тема 5. Порівняльна характеристика основних моделей громадянського суспільства. Англосаксонська модель (США)	9	2	2	-	-	5
Тема 6. Порівняльна характеристика основних моделей громадянського суспільства. Англосаксонська модель (Великобританія, Канада)	6	2	-	-	-	4
Тема 7. Порівняльна характеристика основних моделей громадянського суспільства. Корпоративна модель громадянського суспільства (Німеччина, Франція).	9	2	2	-	-	5
Тема 8. Порівняльна характеристика основних моделей громадянського суспільства. Корпоративна модель громадянського суспільства (Австрія, Бельгія, Нідерланди).	6	2	-	-	-	4
Тема 9. Порівняльна характеристика основних моделей громадянського суспільства. Скандинавська модель (соціально-демократична) громадянського суспільства. (Данія, Швеція).	9	2	2	-	-	5
Тема 10. Порівняльна характеристика основних моделей громадянського суспільства. Скандинавська модель (соціально-демократична) громадянського суспільства (Норвегія, Фінляндія).	6	2	-	-	-	4
Тема 11. Порівняльна характеристика основних моделей громадянського суспільства. Середземноморська модель громадянського суспільства (Іспанія, Італія, Греція, Португалія).	9	2	2	-	-	5
Тема 12. Порівняльна характеристика основних моделей громадянського суспільства (на прикладі країн Центральної та Східної Європи)	6	2	-	-	-	4
Тема 13. Особливості функціонування громадянського суспільства в умовах неоавторитаризму.	9	2	2	-	-	5

Тема 14. Порівняльна характеристика основних моделей громадянського суспільства (на прикладі країн Південної Америки).	6	2	-	-	-	4
Тема 15. Становлення та еволюція вітчизняної моделі громадянського суспільства.	9	2	2	-	-	5
Тема 16. Модель глобального громадянського суспільства	6	2	-	-	-	4
Разом – Змістовний модуль 1	120	32	16	-	-	72
РАЗОМ	120	32	16	-	-	72

4. Основна та додаткова література навчальної дисципліни

Основна література:

1. Абетка політична. Громадянське суспільство і політика : навчальний посібник. За наук. ред. док. наук держ. упр. О. В. Радченка, Редактор упорядник М. Д. Городок, [автори-упоряд. А. В. Карташов, О. В. Радченко], вид.11-е, доп. і перероб. Київ : 2016. 48с.
2. Алексеев В.М. Взаємовідносини держави та суспільства: навч. посібник. Дніпро: ГРАНІ, 2019. 172 с.
3. Бельська Т. В. Глобальне громадянське суспільство: сутність, генеза та вплив на державну політику України : монографія / Т. В. Бельська. К. : Вид-во “ВАДНД”, 2016. 300 с.
4. Громадянське суспільство: політичні та соціально-правові проблеми розвитку : монографія / Г. Ю. Васильєв, В. Д. Воднік, О. В. Волянська та ін. ; за ред. М. П. Требіна. Х. : Право, 2013. 536 с.
5. Громадянське суспільство України: політика сприяння та залучення, виклики та трансформації : аналіт. доп. / [Яблонський В. М., Бекешкіна І. Е., Гелетій М. М. та ін.] ; за заг. ред. О. А. Корнієвського, Ю. А. Тищенко, В. М. Яблонського. К. : 2019, НІСД. 112 с.
6. Імперативи формування громадянського суспільства в умовах модернізації державного управління в Україні: головні виміри та виклики : кол. моногр. / Л. В. Гонюкова, Є. І. Таран, О. М. Петрос та ін. Київ : НАДУ, 2018. 288 с.
7. Краснопольська Т.М. Взаємодія громадянського суспільства та правової держави : навч.-метод. посібник / Т.М. Краснопольська. Одеса : Фенікс, 2015. 104 с.
8. Основи громадянського суспільства та політичних знань : навч. посіб. / В. І. Бортніков, О. Б. Ярош, С. О. Байрак та ін. ; за заг. ред. проф. В. І. Бортнікова. Луцьк: Вежа-Друк, 2020. 456 с.
9. Степаненко В.П. Громадянське суспільство: дискурси і практики. Київ: Інститут соціології НАН України, 2015. 420 с.

Додаткова література:

1. Арато Е., Коен Дж. Відродження, занепад і реконструкція концепції громадянського суспільства // Політична думка. 1996. № 1.
2. Афонін Е. Глобальне громадянське суспільство як феномен сучасного глобального світу / Е. Афонін, Т. Бельська // Вісник Національної академії державного управління при Президенті України. 2013. № 4. С. 10–16.

3. Бебик В. Глобальне громадянське суспільство: теорія, методологія, менеджмент [Електронний ресурс] / В. Бебик// Укр. центр політ. менеджменту. 2012. №4–5. Режим доступу: <http://www.politik.org.ua/vid/magcontent.php3?m=1&n=56&c=1190>.
4. Бельська Т. В. Геополітичні виклики у сучасному світі // *Współczesna geopolityka – wyzwanie dla bezpieczeństwa międzynarodowego* : monografia, A. Kordonska, R. Kordonski (red.), Lwowski Uniwersytet Narodowy im. Iwana Franki, Lwów-Olsztyn 2018, S. 8–19. (334 s.)
5. Бельська Т. В. Глокалізація як регіональний сценарій глобалізаційних процесів / Т. В. Бельська // *Управління сталим розвитком в умовах глобальних викликів: методологія та практика* : монографія / за заг. ред. проф. І. М. Писаревського ; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Харків : “Друкарня Мадрид”, 2017. С. 76-85 (334 с.)
6. Бельська Т. В. Становлення об’єднаних територіальних громад в Україні: проблеми та шляхи їх вирішення / Т.В. Бельська, С.В. Волик // *Практичні аспекти публічного управління в контексті сталого розвитку* : монографія / за заг. ред. проф. М. М. Новікової ; [Бабаєв В.М., Новікова М.М., Чернов С. І. та ін.]; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Харків : «Друкарня Мадрид», 2019. С.138-144.
7. Біловус Л. І., Гомотюк О. Є. Недошитко І. Р. Діаспорна мережа як досвід організації громадянського суспільства // *Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Історичні науки*. 2021. Том 32 (71) № 3. С. 1–10.
8. Бортніков В. І. Політична участь і демократія: українські реалії : монографія / В. І. Бортніков ; Волинський держ. ун-т ім. Лесі Українки. Луцьк : Вежа, 2007. 524 с.
9. Бунік М. Громадянське суспільство як модель суспільного ладу// *Вісник Львівського університету. Сер. Філософ. науки*. 2000. Вип. 2. С. 237–243.
10. Бунік М. Моделювання громадянського суспільства в період соціальних змін // *Вісник Львівського університету. Сер. філософські науки*. 2001. Вип. 3. С. 400–409.
11. Бунік М. Моделювання міжнародного громадянського суспільства на прикладі НГО // *Вісник Львівського університету. Сер. Філософські науки*. 2004. Вип. 6. С. 212–219.
12. Войтович Р. В. Глобальне суспільство як нова форма соціальної організації у сучасних умовах [Електронний ресурс] / Р. В. Войтович // *Державне управління: теорія та практика*. 2005. №2. Режим доступу: <http://www.academy.gov.ua/ej/ej2/txts/philo/05vrvosu.pdf>
13. Ворона В. Місцеве самоврядування і політичні партії в Україні: [монографія] / В. Ворона. Х. : Магістр, 2008. 184 с.
14. Громадянський простір і основоположні свободи напередодні президентських, парламентських і місцевих виборів в Україні у 2019–2020 роках : Доповідь Управління Верховного Комісара ООН з прав людини. URL: https://www.ohchr.org/Documents/Countries/UA/CivicSpaceFundamentalFreedoms2019-2020_UK.pdf
15. Дудко І. Президент vs громадянське суспільство: до питання про реалізацію політичної влади США // *Історичні і політичні дослідження*. 2019. № 2 (65). С. 107-118.
16. Європейська соціальна модель і соціальна згуртованість: яку роль відіграє ЄС? / Фонд ім. Фрідріха Еберта, Регіональне представництво в Україні та Білорусі. Лотар Вітте. К.: Заповіт, 2006. 44 с.

17. Заболотна М.Ф. Суспільно-політичний вимір процесів регіональної інтеграції в Латинській Америці. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата політичних наук. Запоріжжя, 2017. 221 с.
18. Зародження громадянського суспільства – чеський приклад / [О. Цисарж, Ф. Мікш, І. Навратіл, К. Врабликова] ; пер. з чеськ. Л. Брзобогата, відп. ред. К. Глоушкова. – Brno, Česká republika : CDK, 2008. CDK, 2008. 81 с.
19. Здоровега М. Особливості становлення глобального громадянського суспільства / М. Здоровега // Укр. нац. ідея. 2014. Вип. 26. С. 101–106.
20. Ільницька У. Процес інституціоналізації неурядових міжнародних організації у світовій політиці / У. Ільницька // Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку. 2013. Вип. 25. С. 119–123.
21. Каденко, Д. О. Імплементация зарубіжного досвіду взаємодії держави і громадянського суспільства в законодавство України. Таврійський науковий вісник. Серія: Публічне управління та адміністрування. 2022. Вип. 1. С. 44-48.
22. Карась А. Філософія громадянського суспільства в класичних теоріях і некласичних інтерпретаціях / А. Карась. К., Львів: Видавничий центр Львівського національного університету ім. І. Франка, 2003. 520 с.
23. Кіндратець О. М. Роль світового громадянського суспільства в подоланні негативних наслідків глобалізації / О. М. Кіндратець // Гуманітарний вісник ЗДІА. 2009. Вип. 37. С. 129–136.
24. Колодій А. Партійна структуризація в Україні в контексті розвитку громадянського суспільства і поза ним / Антоніна Колодій // Громадянське суспільство як здійснення свободи. Збірник наукових праць (третій випуск) / [за ред. А. Карася]. Львів : ВЦ ЛНУ ім. І. Франка, 2006. С. 83–105.
25. Латигіна Н. А. Демократія: реалії versus утопії : монографія / Н. А. Латигіна ; Ін-політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф.Кураса НАН України. К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2008. 400 с.
26. Лук'янов Д. Політичні партії в системі взаємодії громадянського суспільства та держави (роль та правове регулювання): [монографія] / Д. Лук'янов. Х.: Право, 2007. 320 с.
27. Лукашев С. В., Зілінська А. С. Єрьомка Д. В. Взаємодія громадянського суспільства й держави: теоретичний аспект. Наукові перспективи. 2022. № 1(19). С. 174-186.
28. Міхейченко М.А. Громадське залучення у Німеччині в умовах глобального розвитку // Епістемологічні дослідження в філософії, соціальних і політичних науках. 2019. Том 2(2). С. 102-109.
29. Новакова О. В. Політична модернізація та розвиток демократичних процесів в сучасній Україні : [монографія] / О. В. Новакова. Луганськ : СНУ ім. В. Даля, 2006. – 216 с.
30. Онуфрієнко О. В. Сучасна континентально-європейська модель конвергенції публічного управління та громадянського суспільства: неовеберівська держава // Публічне адміністрування: теорія та практика. 2019. Вип. 1(21).
31. Основи демократії : навч. посіб. / М. Бессонова [та ін.] ; ред. А. Колодій ; АПН України, Інститут вищої освіти, Українсько-канадський проект «Розбудова демократії». К. : Видавництво «Ай.Бі.», 2004. 668 с.
32. Основи демократії : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / ред. А. Колодій. 3-тє вид., оновлене і доп. Л. : Астролябія, 2009. 832 с.
33. Павлюк К. В. Особливості соціокультурних взаємодій громадського суспільства і держави в країнах Західної Європи / К. В. Павлюк, І. В. Іголкін // Збірник наукових

- праць Національного університету державної податкової служби України. 2011. № 1. С. 418-428.
34. Політична система і громадянське суспільство: європейські і українські реалії : [монографія] / [за заг. ред. А. І. Кучеренка]. К. : НІСД, 2007. 396 с.
  35. Полтораков О. Ю. Глобальне громадянське суспільство в системі міжнародних відносин / О. Ю. Полтораков // Дослідження світової політики. зб. наук. праць. К.: Ін-т світової економіки і міжнар. відносин НАН України. 2008. Вип. 44. С. 149–156.
  36. Розенблум Н. Л. Громадянські суспільства: лібералізм і моральні впливи плюралізму <http://www.ji.lviv.ua/n21texts/rosenblum.htm>
  37. Романенко Є. О., Чаплай І. В. Загальні особливості взаємодії органів влади із громадянським суспільством: досвід США Європейський вимір реформування публічного управління в Україні: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (2 листопада 2018 року) / за заг. ред. О. І. Пархоменко-Куцевіл. К.: ДП “Видавничий дім “Персонал”, 2018. С. 100-101.
  38. Сидоренко С. В. Теоретико-методологічні засади пізнання глобального громадянського суспільства / С. В. Сидоренко // Гуманітарний вісник ЗДІА. 2012. № 51. С. 87–100.
  39. Система державного управління Сполученого Королівства Великобританії і Північної Ірландії: досвід для України / уклад. П. І. Крайнік ; за заг. ред. Ю. В. Ковбасюка, С. В. Загороднюка. К. : НАДУ, 2011. 48 с.
  40. Скловський І. З. Вплив української ідеї на становлення громадянського суспільства / І. З. Скловський // Наукове пізнання : методологія та технологія. 2022. № 1 (49). С. 25-29.
  41. Скрипнюк О. В. Демократія: Україна і світовий вимір (концепції, моделі та суспільна практика) / О. В. Скрипнюк. К.: Логос, 2006. 368 с.
  42. Стан та динаміка розвитку організацій громадянського суспільства України: 2002–2018 роки : звіт за даними дослідження / авт.-упоряд.: Любов Паливода, Наталія Купрій, Олена Бікла. Київ : [БФ«Творчий центр ТЦК»], 2018. 108 с.
  43. Суліма Є. Глобальне суспільство: держави, транснаціональні зв'язки та нова роль людини / Є. Суліма // Вісник Львівського національного університету. Сер. Філософії та соціології. 2004. Вип. 6. С. 35–40.
  44. Ткач О. І. Громадсько-політичні організації як чинник становлення громадянського суспільства в країнах Латинської Америки / О. І. Ткач // Науковий вісник Дипломатичної академії України: Світова та українська дипломатія: історичний досвід, сучасний стан, перспективи. 2009. Вип. 15. С. 365-369.
  45. Ткач О. І. Стратегії політичної модернізації країн Латинської Америки: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра. політ. наук : спец. 23.00.02 «Політичні інститути і процеси» / О. І. Ткач. Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. К., 2007. 428 арк. — Режим доступу : <http://www.disslib.org/stratohiyi-politychnoyi-modernizatsiyi-krayinlatynskoyi-ameryky.html>
  46. Трима К. А. Особливості функціонування глобального громадянського суспільства // Тенденції розвитку сучасної системи міжнародних відносин та світового політичного процесу: зб. матеріалів II-ої Інтернет-конференції (16 берез. 2012 р.) / за заг. ред. К. В. Балабанова. Маріуполь : [б. в.], 2012. С. 56–60.
  47. Хімченко О. Г. Політичні партії і виборчий процес в умовах розбудови демократичного суспільства : навч. посібник / О. Г. Хімченко. К. : Професіонал, 2006. 208 с.

48. Цветков В. В. Демократія і державне управління: теорія, методологія, практика: монографія / В. В. Цветков ; НАН України, Інститут держави і права ім. В. М. Корецького. К. : Юридична думка, 2007. 336 с.
49. Чувардинський О. Г. Європейський характер історичних витоків українського громадянського суспільства // Трибуна. 2007. № 11-12. С. 26 – 27.
50. Anheier H. *Global Civil Society* / H. Anheier, M. Glasius, M. Kaldor. Oxford : Oxford Univ. Press, 2001. 348 p.
51. Anheier H., Glasius M., Kaldor M. *Introducing Global Civil Society* // *Global Civil Society*. Oxford University Press, 2001.
52. Anheier H., Themudo N. *Organizational Forms of Global Civil Society: Implications of Going Global* / M. Glasius, M. Kaldor, H. Anheier (eds.) // *Global Civil Society 2002*. L. : Oxford, 2002. P. 191–217.
53. *Civic Engagement in Scandinavia Volunteering, Informal Help and Giving in Denmark, Norway and Sweden* / Lars Skov Henriksen, Kristin Strømsnes, Lars Svedberg. Springer Nature Switzerland AG, 2019. 234 p.
54. Cohen J. *Civil Society and Political Theory* / J. Cohen, A. Arato. London: MIT Press, 1994. 771 p
55. Dodge Jennifer. Civil society organizations and deliberative policy making: interpreting environmental controversies in the deliberative system. *Policy Sciences*. 2014. 47 (2). P. 161–185.
56. Edwards Michael. *Civil Society*, Third Edition, Polity Press, Cambridge, UK and Malden, MA, USA, 2014, pp.185.
57. Hall B. *Global Civil Society : Theorizing a Changing World* // *Convergence*. 2000. Vol. 33. Is. 1–2. P.10–42.
58. Helmut K. Anheier, Stefan Toepler, *International Encyclopedia of Civil Society*, Springer-Verlag New York Inc., New York 2014, https://www.researchgate.net/profile/Stefan_Toepler/publication/272505578_International_Encyclopedia_of_Civil_Society/links/5837996d08aed5c614863e93/International-Encyclopedia-of-Civil-Society.pdf
59. Kaldor M., Anheier H., Glasius M. *Global Civil Society in an Era of Regressive Globalization* // *Global Civil Society 2003*. Oxford University Press, 2003.
60. Keane J. *Global Civil Society? (Contemporary Political Theory)* / J. Keane. – London : Cambridge University Press, 2003. 236 p.
61. Kuznetsova, I. & Mikheieva, O. NGO Representatives' View of the Social Consequences of Forced Displacement in Ukraine. *Partnership for Conflict, Crime and Security Research*. March 2018. URL: <https://zenodo.org/record/1247928#.WzpA2X59hE5>
62. Lorenzo Zamponi¹, Lorenzo Bosi¹. *Politicizing Solidarity in Times of Crisis: The Politics of Alternative Action Organizations in Greece, Italy, and Spain* // *American Behavioral Scientist*. 2018. Vol. 62(6). P. 796–815.
63. Raf Pauly, Bram Verschuere, Filip De Rynck, Joris Voets *Changing neo-corporatist institutions? Examining the relationship between government and civil society organizations in Belgium* // *Public Management Review*. 2021. Volume 23. Issue 8. P. 1117-1138.
64. Rosenblum N. L. *Civil Societies: Liberalism and the Moral Uses of Pluralism* // *Social Research*. Vol. 61. No. 3 (Fall 1994). P. 540-557.
65. Shelley D. Lane, Ruth Anne Abigail John Gooch. *Communication in a Civil Society*. Published by Routledge. 2019. 386 p.

66. Soper Steven C. Building a Civil Society: Associations, Public Life, and the Origins of Modern Italy. Toronto: University of Toronto Press, 2013. 310 p.
67. The Nonprofit Sector in Eastern Europe, Russia, and Central Asia. Civil Society Advances and Challenges // David Horton Smith, Alisa Moldavanova, Svitlana Krasynska (eds). Leiden & Boston, MA: Brill, 2018. 347 pp.

Інтернет-джерела:

1. Офіційне Інтернет-представництво Президента України <http://www.president.gov.ua/>
2. Офіційний веб-сайт Верховної Ради України <http://zakon.rada.gov.ua/>
3. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України <https://www.kmu.gov.ua/>
4. Офіційний веб-сайт Конституційного суду України <http://www.ccu.gov.ua/uk/index>
5. Офіційний веб-сервер Центральної виборчої комісії України <http://www.cvk.gov.ua/>
6. Офіційний веб-сайт Державного комітету статистики України <http://www.ukrstat.gov.ua/>
7. Офіційний сайт Ради національної безпеки і оборони України <http://www.rainbow.gov.ua/>
8. Національний інститут стратегічних досліджень <http://www.niss.gov.ua/>
9. Офіційний сайт Ради Європи <http://www.coe.int/>
10. Офіційний сайт Європейського суду з прав людини <http://www.echr.coe.int>
11. Офіційний сайт Венеціанської комісії Ради Європи <http://www.venice.coe.int>
12. Офіційний сайт Європейського Союзу <http://europa.eu>
13. Офіційний сайт ОБСЄ <http://www.osce.org>
14. Сайт Національної бібліотеки України ім.В.І.Вернадського <http://www.nbuv.gov.ua/>
15. Сайт Національної бібліотеки України імені Ярослава Мудрого <https://nlu.org.ua/>
16. Сайт Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім.І.Ф.Кураса НАН України <https://ipiend.gov.ua/>
17. Сайт Віснику Львівського національного університету. Серія Філософсько-політологічні студії. <http://fps-visnyk.lnu.lviv.ua/uk/archive>
18. Freedom in the World. URL: <http://www.freedomhouse.org/report-types/freedom-world>
19. Nations in Transit. URL: <http://www.freedomhouse.org/report-types/nations-transit>
20. Polity IV Project: Political Regime Characteristics and Transitions, 1800–2013. URL: <http://www.systemicpeace.org/polity/polity4.htm>
21. Varieties of democracy. URL: <https://v-dem.net/>

5. Теми та зміст лекційних занять навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Основні теоретичні та практичні моделі громадянського суспільства.

Тема 1. Громадянське суспільство: суть, ознаки, основні підходи.

Історичний розвиток ідеї громадянського суспільства. Основні сучасні концепції визначення громадянського суспільства. Суть та ознаки громадянського суспільства. Інституції та функції громадянського суспільства.

Тема 2. Поняття «моделі громадянського суспільства».

Поняття «модель» та його імплементація у політичну науку для аналізу громадянського суспільства. Хронологія моделювання громадянського суспільства. Становлення методологічних засад моделювання громадянського суспільства (від Платона до І. Канта). Модернізація методології моделювання моделей громадянського суспільства у XIX – першій половині XX ст.

Тема 3. Підходи до класифікації моделей громадянського суспільства

Основні типи сучасних наукових підходів до розуміння моделей громадянського суспільства. Громадянське суспільство як модель суспільного ладу. Модель «громадянське суспільство – держава». Громадянське суспільство як модель соціальної сфери. Комунікаційна модель громадянського суспільства. Транзитна модель громадянського суспільства. Модель міжнародного громадянського суспільства.

Тема 4. Часові (історичні) та функціональні моделі громадянського суспільства.

«Навздогінна модель» розвитку і виникнення громадянського суспільства. Часові (історичні) моделі громадянського суспільства: громадянське суспільство-I, -II та -III. Класифікація Ненсі Розенблум: “демократичне”, “посередницьке” та “виборче громадянське суспільство” (функціональні моделі). «Навздогінна модель» розвитку і виникнення громадянського суспільства.

Тема 5. Порівняльна характеристика основних моделей громадянського суспільства.

Англосаксонська модель (США)

Історія становлення національних громадянських суспільств у регіоні. Загальні ознаки англосаксонської моделі громадянського суспільства. Особливості громадянського суспільства в США. Специфіка функціонування громадських організацій в США (особливості законодавчого регулювання та фінансування)

Тема 6. Порівняльна характеристика основних моделей громадянського суспільства.

Англосаксонська модель (Великобританія, Канада)

Особливості громадянського суспільства у Великобританії. Специфіка функціонування громадських організацій у Великобританії (особливості законодавчого регулювання та фінансування). Особливості функціонування громадянського суспільства в Канаді. Специфіка функціонування громадських організацій у Канаді (особливості законодавчого регулювання та фінансування).

Тема 7. Порівняльна характеристика основних моделей громадянського суспільства.

Корпоративна модель громадянського суспільства (Німеччина, Франція).

Особливості корпоративної моделі громадянського суспільства. Стан та особливості громадського сектору Німеччини. Особливості громадянського суспільства Франції.

Тема 8. Порівняльна характеристика основних моделей громадянського суспільства. Корпоративна модель громадянського суспільства (Австрія, Бельгія, Нідерланди). Особливості функціонування громадянського суспільства Австрії. Громадянське суспільство Бельгії. Громадянське суспільство Нідерландів.

Тема 9. Порівняльна характеристика основних моделей громадянського суспільства. Скандинавська модель (соціально-демократична) громадянського суспільства. (Данія, Швеція)
Загальні особливості скандинавської моделі громадянського суспільства. Особливості громадянського суспільства Швеції. Особливості громадянського суспільства Данії.

Тема 10. Порівняльна характеристика основних моделей громадянського суспільства. Скандинавська модель (соціально-демократична) громадянського суспільства. (Фінляндія, Норвегія).
Особливості громадянського суспільства Фінляндії. Специфіка функціонування громадських організацій у Фінляндії (особливості законодавчого регулювання та фінансування). Особливості громадянського суспільства Норвегії. Специфіка функціонування громадських організацій у Норвегії (особливості законодавчого регулювання та фінансування)

Тема 11. Порівняльна характеристика основних моделей громадянського суспільства. Середземноморська модель громадянського суспільства (Іспанія, Італія, Греція, Португалія).
Особливості громадянського суспільства Іспанії. Особливості громадянського суспільства Італії. Особливості громадянського суспільства Греції. Особливості громадянського суспільства Португалії.

Тема 12. Порівняльна характеристика основних моделей громадянського суспільства (на прикладі країн Центральної та Східної Європи)
Історія становлення національних громадянських суспільств у регіоні. Польський досвід формування громадянського суспільства. Угорське громадянське суспільство. Громадянське суспільство у колишніх балтійських країнах СРСР (Литва, Латвія, Естонія). Моделі громадянського суспільства у країнах Вишеградської групи: вплив дефектів демократії на функціонування громадянського суспільства у Чехії та Словаччині. Моделі громадянського суспільства у країнах Південно-Східної Європи: порівняльний аналіз моделей Хорватії, Румунії, Болгарії та Молдови.

Тема 13. Особливості функціонування громадянського суспільства в умовах неоавторитаризму.
Особливості громадянського суспільства в Білорусі в умовах державного авторитаризму. Російський варіант взаємодії суб'єктів громадянського суспільства та держави. Відмінності моделей громадянського суспільства в пострадянських країнах Південного Кавказу: порівняння кейсів гібридних режимів Грузії, Вірменії та авторитарного Азербайджану.

Тема 14. Порівняльна характеристика основних моделей громадянського суспільства (на прикладі країн Південної Америки)
Особливості громадянського суспільства в умовах різкого соціального контрасту у державах Південної Америки. Роль громадянських організацій у державах Південної Америки. Взаємодія держави та інститутів громадянського суспільства у державах Південної Америки.

Тема 15. Становлення та еволюція вітчизняної моделі громадянського суспільства

Історія становлення національних громадянських суспільств на українських землях. Елементи громадянського суспільства у містах-полісах Північного Причорномор'я. Вічева модель громадянського суспільства у Київській Русі. Елементи громадянського суспільства у перехідний період (Галицько-Волинське князівство). Козацькі традиції формування громадянської спільноти. Громадянські традиції на українських землях у складі Австро-Угорщини. Інституалізація громадянського суспільства у XIX – на поч. XX століття. Еволюція інститутів громадянського суспільства у 1991-2013 рр. Сучасний період еволюції громадянського суспільства в Україні. Формування моделі українського громадянського суспільства у новітній період (1991-2021 рр.) Становлення та еволюція політико-правової бази для функціонування громадянського суспільства та формування початкової моделі його співпраці в Україні. Основні етапи розвитку громадянського суспільства в Україні та трансформації моделі його взаємодії з державою. Міжнародний та національний рівень політико-правового забезпечення сучасного стану взаємодії держави та громадянського суспільства в Україні. Волонтерський рух: особливості формування, роль, напрямки діяльності

Тема 16. Модель глобального громадянського суспільства

Глобальне громадянське суспільство як теорія та вектор співпраці міжнародної спільноти. Зародження ідеї глобального громадянського суспільства. Глобальне громадянське суспільство: сутність та структура. Передумови та причини появи глобального громадянського суспільства. Основні групи акторів глобального громадянського суспільства. Взаємозв'язок глобального та національного громадянського суспільства. Глобальне громадянське суспільство та глобальний капіталізм. Оцінка реалістичності побудови глобального громадянського суспільства. Суб'єктний склад глобального громадянського суспільства: аналіз підходів. Глобальне громадянське суспільство та сучасні інформаційні технології. Інтернет як середовище комунікації. Електронні комунікативні практики як шлях до формування глобального громадянського суспільства. Чинники трансформації сучасних громадянських суспільств: глобальний та регіональний виміри. Роль глобалізацій, загострення дефектів демократії, глобальної фінансової кризи, пандемії на функціонування національних громадянських суспільств. Вплив глобальної міграційної кризи (з 2015 р.) на національні громадянські суспільства країн ЄС.

6. Теми та зміст семінарських/практичних занять навчальної дисципліни. Література

Змістовий модуль 1

Тема 1. Громадянське суспільство: суть, ознаки, основні підходи

1. Історичний розвиток ідеї громадянського суспільства
2. Основні сучасні концепції визначення громадянського суспільства
3. Суть та ознаки громадянського суспільства
4. Інституції та функції громадянського суспільства.

Література:

1. Арато Е., Коен Дж. Відродження, занепад і реконструкція концепції громадянського суспільства // Політична думка. 1996. № 1.
2. Алексеев В.М. Взаємовідносини держави та суспільства: навч. посібник. Дніпро: ГРАНІ, 2019. 172 с.
3. Громадянське суспільство: політичні та соціально-правові проблеми розвитку : монографія / Г. Ю. Васильєв, В. Д. Воднік, О. В. Волянська та ін. ; за ред. М. П. Требіна. Х. : Право, 2013. 536 с.
4. Краснопольська Т.М. Взаємодія громадянського суспільства та правової держави : навч.-метод. посібник / Т.М. Краснопольська. Одеса : Фенікс, 2015. 104 с.
5. Основи громадянського суспільства та політичних знань : навч. посіб. / В. І. Бортніков, О. Б. Ярош, С. О. Байрак та ін. ; за заг. ред. проф. В. І. Бортнікова. Луцьк: Вежа-Друк, 2020. 456 с.
6. Степаненко В.П. Громадянське суспільство: дискурси і практики. Київ: Інститут соціології НАН України, 2015. 420 с.
7. Карась А. Філософія громадянського суспільства в класичних теоріях і некласичних інтерпретаціях / А. Карась. К., Львів: Видавничий центр Львівського національного університету ім. І. Франка, 2003. 520 с.

Тема 2. Підходи до класифікації моделей громадянського суспільства

1. Основні типи сучасних наукових підходів до розуміння моделей громадянського суспільства.
2. Громадянське суспільство як модель суспільного ладу. Модель «громадянське суспільство – держава».
3. Громадянське суспільство як модель соціальної сфери.
4. Комунікаційна модель громадянського суспільства.
5. Транзитна модель громадянського суспільства.
6. Модель міжнародного громадянського суспільства..

Література:

1. Алексеев В.М. Взаємовідносини держави та суспільства: навч. посібник. Дніпро: ГРАНІ, 2019. 172 с.
2. Буник М. Моделювання громадянського суспільства в період соціальних змін // Вісник Львівського університету. Сер. філософські науки. 2001. Вип. 3. С. 400–409.
3. Громадянське суспільство: політичні та соціально-правові проблеми розвитку : монографія / Г. Ю. Васильєв, В. Д. Воднік, О. В. Волянська та ін. ; за ред. М. П. Требіна. Х. : Право, 2013. 536 с.
4. Степаненко В.П. Громадянське суспільство: дискурси і практики. Київ: Інститут соціології НАН України, 2015. 420 с.
5. Буник М. Моделювання громадянського суспільства в період соціальних змін // Вісник Львівського університету. Сер. філософські науки. 2001. Вип. 3. С. 400–409.

6. Розенблум Н. Л. Громадянські суспільства: лібералізм і моральні впливи плюралізму <http://www.ji.lviv.ua/n21texts/rosenblum.htm>

Тема 3. Порівняльна характеристика основних моделей громадянського суспільства (на прикладі англосаксонської моделі - США).

1. Історія становлення національних громадянських суспільств у регіоні.
2. Загальні ознаки англосаксонської моделі громадянського суспільства
3. Особливості громадянського суспільства в США.
4. Специфіка функціонування громадських організацій в США (особливості законодавчого регулювання та фінансування).

Література:

1. Дудко І. Президент vs громадянське суспільство: до питання про реалізацію політичної влади США // Історичні і політичні дослідження. 2019. № 2 (65). С. 107-118.
2. Романенко Є. О., Чаплай І. В. Загальні особливості взаємодії органів влади із громадянським суспільством: досвід США Європейський вимір реформування публічного управління в Україні: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (2 листопада 2018 року) / за заг. ред. О. І. Пархоменко-Кучевіл. К.: ДП "Видавничий дім "Персонал", 2018. С. 100-101.
3. Біловус Л. І., Гомотюк О. Є. Недошитко І. Р. Діаспорна мережа як досвід організації громадянського суспільства // Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Історичні науки. 2021. Том 32 (71) № 3. С. 1–10.
4. Європейська соціальна модель і соціальна згуртованість: яку роль відіграє ЄС? / Фонд ім. Фрідріха Еберта, Регіональне представництво в Україні та Білорусі. Лотар Вітте. К.: Заповіт, 2006. 44 с.
5. Павлюк К. В. Особливості соціокультурних взаємодій громадського суспільства і держави в країнах Західної Європи [Текст] / К. В. Павлюк, І. В. Іголкін // Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. 2011. № 1. С. 418-428.

Тема 4: Порівняльна характеристика основних моделей громадянського суспільства.

Корпоративна модель громадянського суспільства (Німеччина, Франція)

1. Особливості корпоративної моделі громадянського суспільства.
2. Стан та особливості громадського сектору Німеччини.
3. Особливості громадянського суспільства Франції.

Література:

1. Європейська соціальна модель і соціальна згуртованість: яку роль відіграє ЄС? / Фонд ім. Фрідріха Еберта, Регіональне представництво в Україні та Білорусі. Лотар Вітте. К.: Заповіт, 2006. 44 с.
2. Онуфрієнко О. В. Сучасна континентально-європейська модель конвергенції публічного управління та громадянського суспільства: неовеберівська держава // Публічне адміністрування: теорія та практика. 2019. Вип. 1(21).
3. Павлюк К. В. Особливості соціокультурних взаємодій громадського суспільства і держави в країнах Західної Європи / К. В. Павлюк, І. В. Іголкін // Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. 2011. № 1. С. 418-428.
4. Міхейченко М.А. Громадське залучення у Німеччині в умовах глобального розвитку // Епістемологічні дослідження в філософії, соціальних і політичних науках. 2019. Том 2(2). С. 102-109.
5. Raf Pauly, Bram Verschuere, Filip De Rynck, Joris Voets. Changing neo-corporatist institutions? Examining the relationship between government and civil society organizations in Belgium // Public Management Review. 2021. Volume 23. Issue 8. P. 1117-1138.

Тема 5. Порівняльна характеристика основних моделей громадянського суспільства. Скандинавська модель (соціально-демократична) громадянського суспільства (Данія, Швеція).

1. Загальні особливості скандинавської моделі громадянського суспільства.
2. Особливості громадянського суспільства Швеції.
3. Особливості громадянського суспільства Данії.

Література:

1. Європейська соціальна модель і соціальна згуртованість: яку роль відіграє ЄС? / Фонд ім. Фрідріха Еберта, Регіональне представництво в Україні та Білорусі. Лотар Вітте. К.: Заповіт, 2006. 44 с.
2. Онуфрієнко О. В. Сучасна континентально-європейська модель конвергенції публічного управління та громадянського суспільства: неовеберівська держава // Публічне адміністрування: теорія та практика. 2019. Вип. 1(21). С. 84-96.
3. Civic Engagement in Scandinavia Volunteering, Informal Help and Giving in Denmark, Norway and Sweden / Lars Skov Henriksen, Kristin Strømsnes, Lars Svedberg. Springer Nature Switzerland AG, 2019. 234 p.
4. Civic Engagement in Scandinavia Volunteering, Informal Help and Giving in Denmark, Norway and Sweden / Lars Skov Henriksen, Kristin Strømsnes, Lars Svedberg. Springer Nature Switzerland AG, 2019. 234 p.

Тема 6. Порівняльна характеристика основних моделей громадянського суспільства. Середземноморська модель громадянського суспільства.

1. Особливості громадянського суспільства Іспанії.
2. Особливості громадянського суспільства Італії.
3. Особливості громадянського суспільства Греції.
4. Особливості громадянського суспільства Португалії.

Література:

1. Європейська соціальна модель і соціальна згуртованість: яку роль відіграє ЄС? / Фонд ім. Фрідріха Еберта, Регіональне представництво в Україні та Білорусі. Лотар Вітте. К.: Заповіт, 2006. 44 с.
2. Онуфрієнко О. В. Сучасна континентально-європейська модель конвергенції публічного управління та громадянського суспільства: неовеберівська держава // Публічне адміністрування: теорія та практика. 2019. Вип. 1(21).
3. Lorenzo Zamponi¹, Lorenzo Bosi¹. Politicizing Solidarity in Times of Crisis: The Politics of Alternative Action Organizations in Greece, Italy, and Spain // American Behavioral Scientist. 2018. Vol. 62(6). P. 796–815.
4. Soper Steven C. Building a Civil Society: Associations, Public Life, and the Origins of Modern Italy. Toronto: University of Toronto Press, 2013. 310 p.

Тема 7. Особливості функціонування громадянського суспільства в умовах неоавторитаризму.

1. Особливості громадянського суспільства в Білорусі в умовах державного авторитаризму.
2. Російський варіант взаємодії суб'єктів громадянського суспільства та держави.
3. Відмінності моделей громадянського суспільства в пострадянських країнах Південного Кавказу: порівняння кейсів гібридних режимів Грузії, Вірменії та авторитарного Азербайджану.

Література:

1. The Nonprofit Sector in Eastern Europe, Russia, and Central Asia. Civil Society Advances and Challenges // David Horton Smith, Alisa Moldavanova, Svitlana Krasynska (eds). Leiden & Boston, MA: Brill, 2018. 347 pp.
2. Aleksey S. Vrazhnov, Suliman Sh. Sabiev Civil Society Institutions in Russia: Current Status and Future Development // Journal of Environmental Treatment Techniques. 2019. Volume 7. Issue 4. P. 537-541.

Тема 8. Становлення та еволюція вітчизняної моделі громадянського суспільства

1. Еволюція інститутів громадянського суспільства у 1991-2013 pp.
2. Формування моделі українського громадянського суспільства у новітній період (2013-2021 pp.)
3. Становлення та еволюція політико-правової бази для функціонування громадянського суспільства.
4. Основні етапи розвитку громадянського суспільства в Україні та трансформації моделі його взаємодії з державою.
5. Міжнародний та національний рівень політико-правового забезпечення сучасного стану взаємодії держави та громадянського суспільства в Україні.
6. Волонтерський рух: особливості формування, роль, напрямки діяльності

Література:

1. Громадянське суспільство України: політика сприяння та залучення, виклики та трансформації : аналіт. доп. / [Яблонський В. М., Бекешкіна І. Е., Гелетій М. М. та ін.] ; за заг. ред. О. А. Корнієвського, Ю. А. Тищенко, В. М. Яблонського. К. : 2019, НІСД. 112 с.
2. Імперативи формування громадянського суспільства в умовах модернізації державного управління в Україні: головні виміри та виклики : кол. моногр. / Л. В. Гонюкова, Є. І. Таран, О. М. Петроє та ін. Київ : НАДУ, 2018. 288 с.
3. Ворона В. Місцеве самоврядування і політичні партії в Україні: [монографія] / В. Ворона. Х. : Магістр, 2008. 184 с.
4. Стан та динаміка розвитку організацій громадянського суспільства України: 2002–2018 роки : звіт за даними дослідження / авт.-упоряд.: Любов Паливода, Наталія Купрій, Олена Бікла. Київ : [БФ«Творчий центр ТЦК»], 2018. 108 с.
5. Каденко Д. О. Імплементация зарубіжного досвіду взаємодії держави і громадянського суспільства в законодавство України. Таврійський науковий вісник. Серія: Публічне управління та адміністрування. 2022. Вип. 1. С. 44-48.

7. Завдання для самостійної роботи з навчальної дисципліни

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Громадянське суспільство: суть, ознаки, основні підходи.	5
2	Поняття «моделі громадянського суспільства».	4
3	Підходи до класифікації моделей громадянського суспільства	5
4	Часові (історичні) та функціональні моделі громадянського суспільства.	4
5	Порівняльна характеристика основних моделей громадянського суспільства. Англосаксонська модель (США)	5
6	Порівняльна характеристика основних моделей громадянського суспільства. Англосаксонська модель (Великобританія, Канада)	4
7	Порівняльна характеристика основних моделей громадянського суспільства. Корпоративна модель громадянського суспільства (Німеччина, Франція).	5

8	Порівняльна характеристика основних моделей громадянського суспільства. Корпоративна модель громадянського суспільства (Австрія, Бельгія, Нідерланди).	4
9	Порівняльна характеристика основних моделей громадянського суспільства. Скандинавська модель (соціально-демократична) громадянського суспільства (Данія, Швеція)	5
10	Порівняльна характеристика основних моделей громадянського суспільства. Скандинавська модель (соціально-демократична) громадянського суспільства (Фінляндія, Норвегія).	4
11	Порівняльна характеристика основних моделей громадянського суспільства. Середземноморська модель громадянського суспільства (Іспанія, Італія, Греція, Португалія).	5
12	Порівняльна характеристика основних моделей громадянського суспільства (на прикладі країн Центральної та Східної Європи)	4
13	Особливості функціонування громадянського суспільства в умовах неоавторитаризму.	5
14	Порівняльна характеристика основних моделей громадянського суспільства (на прикладі країн Південної Америки).	4
15	Становлення та еволюція вітчизняної моделі громадянського суспільства.	5
16	Модель глобального громадянського суспільства	4
	Разом	72

8. Кредитно-модульна система оцінювання знань студентів

Навчальний процес здійснюється за традиційною технологією: лекції, практичні (семінарські) заняття, самостійна робота. Також передбачено колаборативне навчання (форми – групові проекти, спільні розробки, групові розрахункові роботи, навчальні спільноти, тьюторство і т.д.), проектно-орієнтоване навчання, дискусії, аналіз статистичних баз даних.

На лекційних заняттях використовуються: словесні методи (розповідь, бесіда, пояснення, лекція, діалог); наочні і практичні методи (ілюстрація, демонстрація, а також презентація); метод синтезу, аналізу, індукції, дедукції тощо. На семінарських заняттях використовуються: дискусія, дебати, групове навчання тощо.

Оцінка знань, умінь і практичних навиків студента з курсу «Моделі громадянського суспільства» здійснюється за 100-бальною шкалою.

Бали нараховуються за наступним співвідношенням:

- практичні/самостійні тощо – 30% семестрової оцінки (максимальна кількість балів – 30);
- контрольні заміри (модулі) – 20% семестрової оцінки (максимальна кількість балів – 20);
- екзамен – 50% семестрової оцінки (максимальна кількість балів – 50).

Поточний контроль знань студентів проводять за трьома складовими:

- контроль систематичності та активності роботи студента впродовж семестру;
- контроль за виконанням модульних завдань/контрольних замірів;
- контроль за виконанням завдань самостійного опрацювання і розрахункової роботи.

При контролі систематичності й активності роботи студентів оцінці підлягають:

- самостійна робота студентів;
- відвідування й активність на семінарських заняттях;
- рівень засвоєння знань програмного матеріалу.

Поточний контроль успішності здійснюється за п'ятибальною шкалою: "5" – відмінно", "4" – добре, "3" – задовільно, "2" – доповнення, "1" – коментарі (участь у дискусії). Реферат, доповідь – 5 балів; есе – 3 бали (дозволено лише по одному реферату, доповіді або есе). Контроль знань за результатами вивчення змістовного модуля оцінюється в 20 балів. Форма підсумкового контролю – екзамен в усній формі в кінці семестру.

Максимальна кількість балів при оцінюванні знань студентів із дисципліни, котра завершується екзаменом, становить за поточну успішність 50 балів. На іспиті студент теж може отримати 50 балів.

Поточний контроль та самостійна робота	Сума	Екзаме н
Змістовий модуль 1	50	50
1-16		

1, 2 ... 16 – теми семінарських занять у рамках змістовного модуля.

При оформленні документів за екзаменаційну сесію використовується таблиця відповідності оцінювання знань студентів за різними системами.

9. Розподіл балів, що присвоюється студентам

Шкала оцінювання: вузу, національна та ECTS

Національна шкала	Рейтингова шкала	Шкала ECTS	Пояснення
5 (відмінно)	90-100	A	Відмінно
4 (добре)	81-89	B	Дуже добре
	71-80	C	Добре
3 (задовільно)	61-70	D	Задовільно
	51-60	E	Достатньо
2 (незадовільно)	25-50	FX	Незадовільно
	0-24	F	Незадовільно без права перездачі

10. Контрольні питання для підсумкового контролю (екзамену)

- 1) Орієнтований перелік питань до екзамену:
- 2) Історичний розвиток ідеї громадянського суспільства
- 3) Основні сучасні концепції визначення громадянського суспільства
- 4) Суть та ознаки громадянського суспільства
- 5) Інституції та функції громадянського суспільства.
- 6) Класифікація моделей громадянського суспільства Н. Розенблюма.
- 7) Часові (історичні) моделі громадянського суспільства: громадянське суспільство-I, -II та -III Дж. Александера.
- 8) Загальні особливості англосаксонської моделі громадянського суспільства.
- 9) Загальні особливості корпоративної (континентально-європейської) моделі громадянського суспільства.
- 10) Загальні особливості скандинавської моделі громадянського суспільства.
- 11) Загальні особливості середземноморської моделі громадянського суспільства (Греція, Іспанія, Італія, Португалія)
- 12) Особливості громадянського суспільства в США

- 13) Особливості громадянського суспільства у Великобританії
- 14) Особливості функціонування громадянського суспільства в Канаді
- 15) Стан та особливості громадського сектору Німеччини та Австрії.
- 16) Особливості громадянського суспільства Франції
- 17) Громадянське суспільство Бельгії та Нідерландів
- 18) Загальні особливості скандинавської моделі громадянського суспільства.
- 19) Особливості громадянського суспільства Швеції та Данії
- 20) Особливості громадянського суспільства Фінляндії та Норвегії.
- 21) Угорське громадянське суспільство.
- 22) Громадянське суспільство у колишніх балтійських країнах СРСР (Литва, Латвія, Естонія).
- 23) Моделі громадянського суспільства у країнах Вишеградської групи: вплив дефектів демократії на функціонування громадянського суспільства у Чехії та Словаччині.
- 24) Моделі громадянського суспільства у країнах Південно-Східної Європи: порівняльний аналіз моделей Хорватії, Румунії, Болгарії та Молдови.
- 25) Особливості громадянського суспільства в Білорусі в умовах державного авторитаризму.
- 26) Російський варіант взаємодії суб'єктів громадянського суспільства та держави.
- 27) Відмінності моделей громадянського суспільства в пострадянських країнах Південного Кавказу: порівняння кейсів гібридних режимів Грузії, Вірменії та авторитарного Азербайджану.
- 28) Особливості громадянського суспільства в умовах різкого соціального контрасту у державах Південної Америки.
- 29) Еволюція інститутів громадянського суспільства у 1991-2013 рр. в Україні.
- 30) Формування моделі українського громадянського суспільства у новітній період (2013-2021 рр.) в Україні.
- 31) Становлення та еволюція політико-правової бази для функціонування громадянського суспільства України.
- 32) Основні етапи розвитку громадянського суспільства в Україні та трансформації моделі його взаємодії з державою.
- 33) Міжнародний та національний рівень політико-правового забезпечення сучасного стану взаємодії держави та громадянського суспільства в Україні.
- 34) Глобальне громадянське суспільство: сутність та структура.
- 35) Передумови та причини появи глобального громадянського суспільства. Основні групи акторів глобального громадянського суспільства.
- 36) Взаємозв'язок глобального та національного громадянського суспільства.
- 37) Глобальне громадянське суспільство та сучасні інформаційні технології. Електронні комунікативні практики як шлях до формування глобального громадянського суспільства.
- 38) Роль глобалізацій, загострення дефектів демократії, глобальної фінансової кризи, пандемії на функціонування національних та глобального громадянських суспільств.